

SZTERNÁK GYÖRGY¹**A NATO állam és kormányfőinek csúcstalálkozója Brüsszelben
2017. május 25.****Summit of NATO Heads of State and Government in Brussels
25 May 2017****Absztrakt**

Az egynapos csúcstalálkozó egyik fő kérdése a terrorizmus elleni küzdelem volt.

A következő fő kérdés a katonai kiadások, a pénzügyi terhek megosztása és tisztességesebb elosztása, megosztása, a NATO-orosz kapcsolatok helyzete és annak lehetséges jövője.

Kulcsszavak: terrorizmus, védelmi kiadás, NATO-orosz kapcsolatok

Abstract

One of the main issues of the one-day summit was the fight against terrorism.

The next major issue is the distribution and distribution of military expenditures, the distribution and fairness of financial burdens, the situation of NATO-Russia relations and its possible future.

Keywords: terrorism, defence expenditure, NATO-Russian relations

¹ CSc, E-mail: szternak.gyorgy@uni-nke.hu, ORCID: 0000-0001-9239-4323

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 3. szám

A brüsszeli csúcstalálkozó megtartását a következő geopolitikai és geostratégiai körülmények befolyásolták: a NATO-orosz kapcsolat meglétének szinte teljes hiánya; az amerikai és a francia elnökválasztás eredménye; az Iszlám Állam tevékenysége; a manchesteri- és a korábban végrehajtott terrormerényletek. Nem utolsó sorban a Varsóban meghozott határozatok végrehajtása és az erre válaszul tett orosz katonai lépések a Nyugati- és a Déli Katonai Körzetekben, továbbá az Északi-sark térségében.

Emlékeztetőként: a varsói NATO csúcstalálkozó egyik legfontosabb határozatának a szakértők a Szövetségnek azt a döntését tartották, hogy „előretolt rotációs jelenléttel” négy zászlóaljharccsoportot (összesen 4 000 katonát) helyeznek el Lengyelország és a három balti NATO-tagállam területén, így erősítve meg a Szövetség keleti szárnyát, az Oroszországi Föderáció esetleges katonai lépéseivel szemben.²

A varsói csúcstalálkozón elfogadták azt a javaslatot is, hogy a váratlan katonai fenyegetések gyors kezelésére, korábban rendszerbe állított nagyon magas készenlétű összhaderőnemi erők létszámát 15 ezer főre emelik. A keretnemzetek (Nagy-Britannia, Franciaország, Németország, Olaszország, Lengyelország, Spanyolország és Törökország) pedig váltási tervet dolgoz ki 2022-ig terjedő időszakra.³

Természetesen, a varsói csúcstalálkozó ideje alatt és azt követően az orosz vélemények is felkeltették a közvélemény és a szakértők figyelmét. Ezekből csupán kettőt idézünk: *először*, Szergej Sojgu, védelmi miniszter 2016. június 29-én bejelentette, hogy a NATO-nak az orosz határ közelében folytatott gyakorlataira, valamint a katonai erő (négy zászlóalj) telepítésére válaszul megerősítik a Nyugati Katonai Körzet erőit. Még a 2016-os évben közel 10 ezer szerződéses katona és kétezer új technikai eszköz áll hadrendbe és kerül a csapatokhoz. A miniszter indoklása alapján erre azért van szükség, mert a Szövetség eddigi tevékenysége veszélyezteti Oroszország és a térség biztonságát, továbbá megbomlott a kontinens geostratégiai egyensúlya.⁴

Másodszor, Konsztantin Koszacsev, az Oroszországi Föderáció Biztonsági Tanácsa nemzetközi ügyekkel foglalkozó bizottsága elnökének véleménye: „a NATO-Oroszország Tanács jobb, mint a semmi, de a jelenlegi formájában hatástalan. Ez egy klub, ahol a problémákról beszélgetés folyik, de nincs döntés. A NATO tagállamok és Oroszország ül az asztalnál, de nem egyenlő félként. Most is elhangzott: Oroszország nem keresi a konfron-

² Warsaw Summit Communiqué Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Warsaw 8-9 July 2016. 40. pont. A varsói csúcserőkezeléssel, határozataival kapcsolatban lásd Siposné Kecskeméthy Klára: NATO-csúcstalálkozó az elrettentés és a védelem jegyében (Varsó, 2016. július 8–9.), Hadtudomány, 2017. XXVII. évfolyam, 1-2. szám. pp. 114-126.

³ http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm 2017. 06. 30.

⁴ U.o. 37. pont.

⁴ Шойгу: свыше 2 тысяч единиц техники поступят в ЗВО в этом году. http://ria.ru/defense_safety/20160629/1454319132.html 2017. 06. 30.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 3. szám

tációt, még a Varsóban elfogadott határozatok után sem, de kész saját biztonsága érdekében határozott válaszleépéseket tenni.⁵

Az idézett orosz véleményekből jól kiolvasható, hogy az oroszellenes politika sokáig nem folytatható, ha a NATO tagállamok biztonságos helyzetet akarnak a kontinensen a jövőben. Az orosz szakértők állítása szerint, a Szövetség az utóbbi néhány évben majdnem ezer kilométerrel került közelebb az orosz határokhoz, amelyet az Oroszországi Föderáció fenyegetésként értelmezett és értelmez napjainkban is. Az Oroszországi Föderáció minden esetben az 1997-ben aláírt NATO-Oroszország Alapító Okiratra hivatkozik.⁶ Ebben a dokumentumban az aláíró felek vállalták, tartózkodnak attól, hogy jelentős katonai erőt telepítenek az egymás területével határos térségekbe. Az Oroszországi Föderáció erre a dokumentumra hivatkozva, ellenlépésként a katonai szembenállás időszakát felidéző külpolitikát és fegyverzetkorszerűsítést folytat. A csúcstalálkozó után kialakult biztonsági körülményeket csak tovább rontotta a legkorszerűbb infokommunikációs eszközök és módszerek felhasználása, a másik fél lejáratása érdekében.⁷

A NATO-orosz kapcsolatokat szélesebb körben elemzők figyelmébe ajánljuk Zbigniew Brzezinski interjút, amelyet nem sokkal halála előtt adott a Gazeta orosz napilapnak és Kiss Petra tanulmányát, amelyek jól hasznosítható információkkal szolgálnak.⁸

A tanulmány első részében említettük, hogy a brüsszeli csúcstalálkozó végrehajtását befolyásolta a NATO-orosz kapcsolat meglétének szinte teljes hiánya; az amerikai és a francia elnökválasztás eredménye; az Iszlám Állam tevékenysége; a manchesteri- és a korábban végrehajtott terrormerényletek. Nem utolsó sorban a Varsóban meghozott határozatok végrehajtása és az erre válaszul tett orosz katonai lépések a Nyugati- és a Déli Katonai Körzetekben, továbbá az Északi-sark térségében. Állításunkat igazolja a NATO főtitkár nyilatkozata is a csúcstalálkozót megelőzően.

Jens Stoltenberg, aki 2017. május első napjaiban, Washingtonban James Mattis amerikai védelmi miniszterrel találkozott és részt vett az Iszlám Állam terrorszervezet elleni fellépéssel foglalkozó külügyminiszteri szintű nemzetközi tanácskozáson, a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatban elmondta, hogy véleménye szerint ezen a téren a NATO-nak vannak még kiaknázatlan lehetőségei. *„Várakozásaim szerint a májusi csúcs egyik fő té-*

⁵ Косачев: в нынешнем виде Совет Россия-NATO малоэффективен.

http://ria.ru/defense_safety/20160725/1472748782.html 2017. 06. 30.

⁶ Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation, Paris, 27 May 1997

http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_25468.htm 2016. 06. 25.

⁷ Koós Gábor – Szternák György: A NATO állam- és kormányfőinek csúcstalálkozója Varsóban (2016. július 8 -9.), valamint annak orosz visszhangja. Szakmai Szemle, 2016. évi 3. szám pp. 83-102.

⁸ Zbigniew Brzezinski interjú: Неплохо, если Путин будет думать о будущем.

https://www.gazeta.ru/politics/2017/05/27_a_10695047.shtml 2017. 06. 30.

Kiss Petra: NATO Oroszország nélkül? A NATO-orosz kapcsolatok a Varsói Csúcs után. <http://biztonsagpolitika.hu/kiemelt/nato-oroszország-nelkul-a-nato-orosz-kapcsolatok-a-varsoi-csucs-utan> 2017. 06. 30.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 3. szám

mája az lesz, hogy miként tehet a NATO többet a terrorizmus elleni harcban. Különböző lehetőségeket vizsgálunk a meglévő tevékenységeink fokozására, például Irakban és a térség más országaiban. Erősen hisszük, hogy a helyi biztonsági erők képzése, a helyi képességek megerősítése a létező legjobb fegyver. Hosszú távon nem fenntartható, hogy NATO-erőket állomásoztassunk más országokban a terrorizmus ellen, ehelyett képessé kell tenni a helyi erőket, hogy maguk lássák el ezt a feladatot.⁹ Jens Stoltenberg hangsúlyozta továbbá a tehermegosztás kérdését a tagországok között, amely napirenden lesz Brüsszelben. „Az Egyesült Államok hazai összterméke (GDP) hozzávetőleg ugyanakkora, mint az európai szövetségeseké együttvéve, mégis az Egyesült Államok kétszer annyit fordít védelmi kiadásokra, mint az utóbbiak. Van egy határ, ameddig az Egyesült Államok hajlandó fenntartani ezt az igazságtalan tehermegosztást”. Ezért döntöttek el a szövetség tagállamai már 2014-ben, hogy 2024-re fokozatosan a GDP 2 százalékának megfelelő összegre emelik védelmi kiadásait.¹⁰ Kiemelte, hogy a célkitűzés egy évtizedes időtávra vonatkozik és hogy több éves csökkenés után már elkezdődött az emelkedés. 2016-ban Európában és Kanadában összesen 3,8 százalékkal – hozzávetőleg 10 milliárd dollárral – nőttek a védelmi kiadások.¹¹

Néhány gondolat a brüsszeli csúcstalálkozó eredményeiről.

Az egynapos csúcstalálkozó egyik fő kérdése a terrorizmus elleni küzdelem volt. Megálapították, ez a küzdelem sokféle eszközt igényel: a nemzeti bűnüldöző szervek, az Iszlám Állam elleni koalíció tevékenysége, az Európai Unió- és a NATO államok akarata, mind felbecsülhetetlen értékű hozzájárulást jelentenek az eredményes küzdelemhez. A tagállamok vezetői megállapodtak egy cselekvési tervben, hogy a NATO fokozza erőfeszítéseit a terrorizmus elleni küzdelemben.

Az állam- és kormányfők, a cselekvési terv alapján remélik, a Szövetség sokat tesz majd a terrorizmus elleni küzdelemben. Ezért magas rangú NATO-tisztviselőt jelöltek ki koordinátorként, hogy az új cselekvési tervet gyorsan és hatékonyan hajtsák végre. A terrorizmus elleni siker érdekében globális szintű kapcsolatra van szükség, ehhez a NATO minden technikai támogatást megad, de fegyveres harcban nem vesz részt. Példaként említették az AWACS légtérellenőrző rendszer alkalmazását, a megszerzett információk megosztását. A terrorizmus elleni küzdelemben valamennyi tagállam elkötelezte magát.

A következő fő kérdés a katonai kiadások, a pénzügyi terhek „megosztása és tisztesegebb” elosztása, megosztása volt. A varsói csúcstalálkozót követő egy év tapasztalata alapján a tagállamok katonai kiadásai – a hosszú stagnálást követően – emelkedtek.¹² A

⁹ NATO Secretary General discusses May Meeting with Belgian Prime Minister Charles Michel http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_143386.htm?selectedLocale=en 2017. 06. 30.

¹⁰ U.o.

¹¹ U.o.

¹² The SIPRI Military Expenditure Database 1988-2015, <https://www.sipri.org/databases/milex> 2017. 08.20.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 3. szám

kérdés bővebb vizsgálatához hasznos útmutatót adhat Csiki Tamás közelmúltban megjelent írása.¹³

A tagállamok kötelezettséget vállaltak, hogy a GDP 2 százalékát védelemre fordítják, ebből 20 százalékot fejlesztésekre, a képességek fejlesztésének tükrében. Továbbá nagyobb mértékben vesznek részt NATO missziókban és műveletekben.¹⁴

A csúcstalálkozón szóba került a NATO-orosz kapcsolatok helyzete és annak lehetséges jövője. Az állam- és kormányfők megerősítették, továbbra is a védelmi képességet növelése és a párbeszéd lehetőségének keresése lehet a megoldás, a konfliktus elkerülése és a béke megőrzése érdekében. Szövetség továbbra is nyitott Oroszország felé a kapcsolatok javítása céljából, de az elrettentésnek és a védelemnek hitelesnek kell lennie.

A tagállamok álláspontja: a Baltikumba, Lengyelországba és Romániába telepített erők arányos válaszlépések az Oroszországi Föderáció katonai tevékenységeire Kelet-Ukrajnában és a Krím-félszigeten. A NATO-Oroszország Tanács, ha körülményesen is, de működik, számos kérdés megvitatására került sor.

A brüsszeli csúcstalálkozót követően Vlagyimir Putyin orosz elnök a következőket mondta a Ria Novosztyi tudósítójának: *„megfelelő válaszokat adunk a NATO-határozatok végrehajtására, a stratégiai egyensúly megőrzése érdekében. Két valós fenyegetés van országunk ellen, az egyik: katonai erő telepítése a balti államokba. Másik, az európai rakétavédelmi rendszer indítóállásai rövid idő alatt átszerelhetők támadó rakétákkal, mind a szárazföldön, mind a tengereken. Ezek tények, amelyek durván megsértik a korábbi megállapodásokat, és újabb fegyverkezési versenyt indítottak el.”*¹⁵

A NATO nem akar konfrontációt, új hidegháborút. Az állam- és kormányfők hangsúlyozták, a Szövetség mindent tegyen meg annak érdekében, hogy valóban végrehajtsák a Minszk-megállapodást, és tegyék lehetővé, hogy a nemzetközi megfigyelők a munkájukat elvégezzék.

Befejezésül három orosz véleményt ismertetünk a csúcstalálkozóval kapcsolatban.

Előszőr: A terrorizmus elleni küzdelem globális szintű kapcsolatának eredményes működése érdekében a gyakorlati tevékenységek összehangolására van szükség. Ez nagyon jó kezdeményezés, ugyanakkor az Oroszország elleni szankciókat meg kell szüntetni – nyilatkozta Konsztantin Koszaczsev.¹⁶

¹³ Csiki Tamás: Hol a pénz? A NATO védelmi kiadási trendjei és a közös teherviselés kérdései Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, Elemzések 2017/2. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest 2017.

¹⁴ A NATO-tagországok védelmi költségvetésének alakulásával (1989-2016) kapcsolatban lásd Siposné Kecskeméthy Klára: NATO-csúcstalálkozó az elrettentés és a védelem jegyében i. m. pp. 120-122.

¹⁵ Путин заявил, что Россия даст адекватный ответ на все действия НАТО
<https://ria.ru/politics/20170614/1496437781.html> 2017. 06. 30.

¹⁶ Косачев посоветовал НАТО заняться реальными угрозами вместо "игр в санкции"
<https://ria.ru/world/20170526/1495130707.html> 2017. 06. 30.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 3. szám

Másodsor: nem meglepetés, hogy a terrorizmus elleni harc sikere érdekében a NATO kapcsolatot kíván teremteni Oroszországgal. Ugyanakkor a Szövetség maradéktalanul teljesíti a Varsóban meghozott határozatokat, ez ellentmondás, amit fel kell oldani a jövőben, erre jó lehetőség a NATO-Oroszország Tanács működésének javítása – nyilatkozta Alexander Grusko.¹⁷

Harmadsor: A Valdaj Alapítvány igazgatója, Iván Tyimofejev szerint a védelmi költségvetés emelésének kérdése hosszú ideig napirenden lesz a csúcstalálkozókon. Ennek oka, hogy néhány ország a közeljövőben nem lesz képes teljesíteni a 2 százalékot. A védelmi költség növelése nem növeli a biztonságot, inkább a fegyverkezési verseny lehetőségét fokozza. Az igazgató Németországot említi példaként, ahol a védelmi költségek emelésének nincs semmi értelme, mert nem növekszik az ország biztonsága.¹⁸

Befejezésül: a NATO a csúcstalálkozón a tagállamok vezetői kinyilvánították csatlakozásukat az Iszlám Állam megdöntésén munkálkodó nemzetközi koalícióhoz. A Szövetség az együttműködés során arra összpontosítja majd figyelmét, hogyan tudja segíteni a koalíció munkáját, támogatja a terrorizmus ellen harcoló helyi erők képzését és kapacitását. Emellett minden rendelkezésre álló eszközzel segíteni fogja az információcserét a nemzetközi koalíciónak az Iszlám Állam erőinek felszámolását célzó műveleteiben. A NATO csatlakozása a nemzetközi koalícióhoz hathatós politikai üzenetet hordoz, mert a tagországok megerősítik elkötelezettségüket a terrorizmus elleni küzdelem mellett.

A brüsszeli csúcstalálkozón a NATO-tagországok vezetői cselekvési tervet fogadtak el a védelemre szánt kiadások növeléséről a terhek tisztességesebb megosztása érdekében. A tehermegosztás nem csupán a kiadások növeléséről szól – hangoztatták, hanem a képességfejlesztésről, a NATO küldetéseihöz, műveleteihez és megbízatásaihoz történő hozzájárulásról is

Tanulmányunk végén a sajtótájékoztató egy mondatát idézzük Jens Stoltenberg főtisztartól: *”most fejezzük be a NATO állam- és kormányfők rendkívül jó találkozóját. Fontos döntéseket hoztunk a tehermegosztásról és a terrorizmus elleni küzdelemről. Belgium átadta a NATO-nak az új központot – 21. századi otthont, a 21. századi szövetségnek.”*¹⁹

¹⁷ Постпред России при НАТО: нынешний саммит альянса не принес сюрпризов
<https://ria.ru/world/20170525/1495117654.html> 2017. 06. 30.

¹⁸ Эксперт о борьбе НАТО с терроризмом: это как забивать гвозди микроскопом
<https://ria.ru/world/20170524/1495006488.html> 2017. 06. 30.

¹⁹ Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meeting of NATO Heads of State and/or Government in Brussels on 25 May
http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_144098.htm?selectedLocale=en 2017. 06. 30.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 3. szám

FELHASZNÁLT ÉS HIVATKOZOTT IRODALOM

1. Meeting of Heads of State and/or Government, NATO Headquarters, 25 May 2017
http://www.nato.int/cps/en/natohq/events_143956.htm 2017. 06. 30.
2. Zbigniew Brzezinski interjú: Неплохо, если Путин будет думать о будущем
https://www.gazeta.ru/politics/2017/05/27_a_10695047.shtml 2017. 06. 30.
3. Tálás Péter: A varsói NATO-csúcs legfontosabb döntéseiről. Nemzet és Biztonság 2016. évi 2. szám pp. 97-101.
4. Kiss Petra: NATO Oroszország nélkül? A NATO-orosz kapcsolatok a Varsói Csúcs után.
<http://biztonsagpolitika.hu/kiemelt/nato-oroszorszag-nelkul-a-nato-orosz-kapcsolatok-a-varsoi-csucs-utan> 2017. 06. 30.
5. Результаты игр НАТО: Россия может захватить страны Балтии за 36 часов.
http://baltnews.lt/vilnius_news/20170503/1017093494.html 2017. 06. 30.
6. Юрий Вендик: НАТО в Балтии: не одними батальонами.
<http://www.bbc.com/russian/features-37291992> 2017. 06. 30.
7. Алексей Панарин: НАТО проводит в Европе серию межвидовых маневров с ярко выраженной антироссийской направленностью.
<https://defence.ru/article/bataloni-nato-v-pribaltike-otrabativayut-deistviya-protiv-rossii/> 2017. 06. 30.
8. Andrey Frolov: Russian Army in 2014 and Western Military District. (Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), 2014)
https://www.defmin.fi/files/2840/Andrey_Frolov_Russian_army_SPb_25_04_2014.pdf 2017. 06. 30.